

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Valerii Andreae Desselii Erotemata Ivris Canonici

Andreas, Valerius

Francofurti & Lipsiae, 1720

Liber tertius Titulos habet 50.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63277)

ne facta, si in iudice ad quem, legitime eam factam constiterit, inferioris iudicis a quo decretum, ut utile, confirmat: sin illegitime factam constiterit, inferioris iudicis decretum, ut inutile, improbat, & in melius reformat. Unde illa hoc casu usitata in pronunciando formula: *Respondemus, quod in prima instantia bene pronunciatum & decretum, & male inde appellatum fuerit: Et e converso, quod in prima instantia male pronunciatum & decretum fuerit, & bene appellatum.* Hinc datur *Titulus 30. & ultimus, de confirmatione utili, vel inutili.* Et tantum hic etiam de hoc libro.

Liber tertius

Titulos habet 50.

Postquam compilatores huius Juris, ordinem, progressum & exitum iudiciorum omnium, civilium & criminalium, primæ & secundæ instantiæ, libro superiori exposuerunt: nunc libro isto, & duobus proxime sequentibus, materiam & causas civiles & criminales, quæ in audientia sive iudicio Ecclesiastico agitari ac disceptari solent, ordine explicare incipiunt. Et quidem hoc libro, ad audientiam Ecclesiasticam pertinentia iura, tam personalia, quam realia, ista ordine ponunt,

B 5

ponunt,

ponuntur & pertractantur. De vitæ
rum honestate, integritate, & sancti-
clericorum, quæ secundum veteres
canones, in tribus hisce potissimum
in actuum, negotiorum, & officiorum
professioni, vitæ & ordini competentium
ministracione, non competentium ab-
ne: in virtutum studio, & vitiorum
in cultu, habitu, ornatu, vestitu, &
suo ordini decenti. *Ad primum genus*
ista, ut Clerici sacro ministerio & opo-
divinis, suæ vitæ, ordini & profes-
sionibus, eo rectius intendere possunt
genere ab omnibus officiis, negotiis, arti-
& commerciis secularibus, maxime
stis, prorsus abstinere debent. Hinc
criminalibus & sanguinis cognoscendis
dicandis, in foro contentioso abstinere
debent, ac laicis eas discutiendas, ac rem-
das committere, si forte temporali sua
dictioni examinandæ & terminandæ
bant: Tabernas, popinas & cauponas
debent, nec ad eas, nisi in itinere, ex
necessitatis, divertere: Macellariorum
niorum officio abstinere debent: Taber-
natus officium exercere non debent. Ab-
possessiones & prædia redimere & condi-
re non debent. Tutores, curatores,
curatores, gubernatores, administratores
ficiales, & ministri laicorum esse non debent.

Pro aliis intercedere & fidejubere non debent. Mimis, histrionibus, jocularibus & spectaculis intendere non debent. Ab armis bellicis militaribus negotiis abstinere debent. A cubis, taxillis, tabulis, aleis, & aliis ludis illicitis & inhonestis abstinere debent. A venationibus clamorosis, & sylvaticis vagationibus cum canibus, accipitribus ac falconibus prorsus abstinere debent. A studio Jurisprudentiæ, Medicinæ, Physicæ, Anatomix, Chirurgiæ, Dialecticæ, Poeseos, & reliquarum secularium disciplinarum studiis abstinere debent, ne humanarum literarum illecebris capti, Theologiæ & Juris Canonici studium, forsus negligent, contempnant, & abjiciant. Hinc hæc studia & exercitia, professioni suæ minime convenientia, in tantum prohibita sunt Clericis, ut si post tertiam monitionem iis non abstinerint, omnibus privilegiis, bonis suis concessis, privandi sint, & quandoque etiam severius, pro ratione commissi, puniendi veniant. *Ad secundum genus refero ista, ut Clerici extra matrimonium casti sint & continent, hoc est, ne suspectis mulieribus cohabitent, cum iis confabulentur, conversentur, lavent, eas osculentur, ne concubinas habeant: ut in omni vita, in cibo & potu, sobrii sint & temperantes, a vino, ebrietate, crapula, convivationibus, comestationibus, æqualium hastorum invitationibus, cantionibus*

nibus inter pocula, prorsus abstineant enim omnis luxuriæ, malorum & vitiorum fontes sunt & irritamentum. Ne litigiosos, litigiosos, seditiosos, avari, usurarios, vindictæ, invidi, maledici, vel alii & criminibus dediti & corrupti, sed virtutibus præditi & addicti. Ne ab Ecclesia in aliam transeant. Ut in Ecclesia in quibus præbendas habent, residentem temere inde recedant: nam præbendas dignitatibus frui non debent otiosi, contra probabile, puta morbi, studiorum, que impedimentum & causam rationis ab Ecclesia sua absentes. *Ad tertium, cultum scilicet corporis, ornatum, vestimentum, incessum refero ista.* Ne Clerici comam barbaram nutriant, sub poena anathematis palliis diffibulatis utantur in publico, post collum, vel ante pectus hinc inde nexis: nec aliis indumentis, vel nimia tate, vel longitudine notandis. Nec rubeis utantur, aut viridibus, aut manicis, sotularibus consutitiis, frenis, sellis, palaribus, calcaribus deauratis, aut alia perfluitatem præ se ferentibus. Ne ferant aut corrigias, auri vel argenti ornantes habentes: ut nec annulos, nisi quibus non petit ex officio dignitatis. Nec cappas, nec catas ad divinum officium, vel intra Ecclesiam, vel alibi gerant, qui sunt in sacra-

el personatibus constituti? nisi iusta causa ti-
 moris exegerit habitum transformati. Et
 denique Clerici professionem suam, habitu
 & vestitu, ita per omnia probare debent, ne
 vel in vestibus, vel calceamentis decorem
 quarant. In incessu talis debet esse ornatus, ut
 gravitate itineris, mentis maturitatem osten-
 dant, incompositio enim corporis, inæqua-
 litatem indicat mentis. Et hæc adeo vera
 sunt, ut si Clerici vestibus corporisque orna-
 tibus abutantur, beneficiis suis eorumque fru-
 ctibus, semestri spatio privandi veniant: Sin
 nulla habeant beneficia, intra sex menses, ad
 nullum aspirare queant: Si sint in dignitate
 constituti, aut personatum, aut beneficium
 creatum habeant, & citra justam causam, in-
 terdictis vestibus usi fuerint, unius anni jactu-
 ra fructuum beneficii sui multandi veniant.
 Hinc dantur *Tituli 1. de vita & honestate Cleri-
 corum 2. de cohabitatione Clericorum & mulie-
 rum. 3. de Clericis conjugatis 4. de Clericis
 non residentibus in Ecclesia vel præbenda sua. 5.
 de præbendis & dignitatibus. 6. Clerico agro-
 tante vel debilitato.* Cæterum cum dictum
 fuerit supra, Clericis otiosis, & in Ecclesia sua
 non residentibus, nisi iusta & rationabilis sub-
 sit causa, præbendas & dignitates conferendas
 non esse: commode nunc subjicitur modus
 forma conferendarum præbendarum & di-
 gnitatum. Conferuntur autem præbendæ, vel
 jure

jure ordinario, vel extraordinario, de facto, quam de jure. *Jure Ordinario* conferuntur, quando sede vacante, intra tres post mortem alicujus, sine diminutionem, per institutionem, quasi per iuramentum solennem, alteri conceduntur. *Jure extraordinario*, sive potius de facto conferuntur, quando promittuntur vel deferuntur alteri adhuc vivente, quæ collatio plerumque est sine effectu. Interdum etiam vacante sede intra tempus constitutum negliguntur, et tunc conferuntur. Interdum etiam a prelati consensu capituli vel totius, vel majoris partem partis, quod solennius est, conferuntur. Interdum etiam sede vacante, redditus & stipendia eorum discerpuntur, immo conferuntur, vel in rem & utilitatem prelati conferuntur: Ideo dantur ordine *Tituli 7. de institutionibus. 8. de concessione prebende, & de non vacantis. 9. Ne sede vacante aliquis conferatur. 10. de iis quæ fiunt a prelati sine consensu capituli. 11. de iis quæ fiunt a majori parte capituli. 12. ut Ecclesiastica beneficia sine prelatione conferantur.* Et hæc fere de prebendarum jure & statu in hoc libro disputantur, quæ in judicio Ecclesiastico in causa veri solent, utputa, de prebendis & beneficiis Ecclesiasticis, ex necessaria aliqua causa, solemniter: vel citra necessitatem & solenniter.

rem, vel quoad dominium, possessionem, uti-
tatem, commoditatem, usum, alienandis,
transferendis, credendis, vel non credendis:
puta per precarium, sive *χρηστας δόσιν*, ad vi-
tam usumque ejus, qui Ecclesie rem dedit, per
commodatum, depositum, emptionem ven-
ditionem, locationem conductionem, per-
mutationem, feudi & emphyteuseos conces-
sionem. Unde *Tituli 13. de rebus Ecclesie alie-
nandis, vel non alienandis. 14. de precariis. 15. de
commodato. 16. de Deposito 17. de Emptione &
venditione. 18. de locato & conducto. 19. de re-
rum permutatione. 20. de feudis.* Ex his au-
tem contractibus, utrinque obligationes in-
ter creditorem & debitorem oriuntur: quæ
sorsus dissolvuntur, vel per sufficientem cau-
tionem, per pignora, aut per fidejussores, cur
per realem solutionem ejus quod debetur.
Hinc *Tituli 21. de pignoribus, & aliis cautio-
nibus. 22. de Fidejussoribus. 23. de Solutionibus.*
De Donationibus etiam rerum Ecclesiastica-
rum, non raro quæstionis in foro Ecclesiasti-
co agitari solent. Quamvis enim donari ho-
die Ecclesie recte possit, etiam in ultima vo-
luntate: olim tamen propter suggestiones &
captationes, quibus Ecclesiastici, ægrotantes
& moribundos urgebant, non æque licebat.
Ipsæ vero res Ecclesiasticæ, nisi cum recom-
pensatione, ne quidem ab ipso Episcopo do-
nari possunt: quoniam hoc dilapidare, non ad-
ministrare est. Hinc *Titulus 24. de donationibus.*

In

In cæteris autem alienationibus Ecclesie hæc distinctio perpetuo notanda est: illa quæ usum tantum ad tempus, non rei usumve in perpetuum creduntur transferunt, facilius: ea vero, quæ in perpetuum, vel etiam dominium transferunt, difficilius, nec absque æris æquitate emendabili atque inevitabili necessitate aut impensa utilitate, causæque cognatione prævia, & ordine tractatuque adhibito, creto desuper facto, permittantur. Quod præsertim in peculio etiam Clericorum, ut & successore ex Testamento, & ab Intestato, quæ hæc hic quæstiones agitari solent: An Clericus peculium pro lubitu alienare possit. Et quidem in vita sua Clericus peculium alienare & distrahere pro lubitu non prohibetur: per ultimam autem voluntatem etiam ab intestato decedens, siquidem peculium, vel ex proventibus & redditibus sacrorum, præbendarum & beneficiorum, vel alio Ecclesie intuitu acquisitum fuerit, alii quam Ecclesie relinquere non potest. Quæ quidem illa Ecclesie, unde provenerunt, manere debeant. Præsumitur autem de bonis Ecclesie quæsitum, quicquid a Rectoribus Ecclesie, tempore promotionis nihil habere quæsitum est. Bona vero patrimonialia aliunde, quam Ecclesie intuitu, quæsitum, & sanguineis, & propinquiorebus cognatis, &

relinquuntur. Quod si bona omnia ita sint confusa, ut, quid patrimoniale sit, & quid Ecclesiæ intuitu acquisitum, dignosci non possit, in quatuor partes peculium dividendum erit, cujus una pars, Ecclesiæ: altera, Episcopo: tertia, pauperibus: quarta, vel parentibus, vel aliis cognatis & propinquis, assignanda erit. Cum etiam Testamentorum causa, pia sit, ad Ecclesiæ curam & audientiam, ut hujus scilicet auxilio ad exitum perducatur, quandoque pertinere putatur. Hinc *Tituli 25. de peculio Clericorum. 26. de Testamentis & ultimis voluntatibus. 27. de successibus ab intestato.* De Parochiis & jure Parochiali, quod consistit in jure funerandi, de mandandi, percipiendi primitias, oblationes, alioque proventus, unde quaque debitos, graves etiam quandoque quæstiones, ut causis prorsus Ecclesiasticis & spiritualibus, in auditorio Ecclesiastico agitari solent: Ideo de his etiam peculiare hic dantur *Tituli 28. de Sepulturis. 29. de Parochis, & alienis Parochianis. 30. de decimis, primitiis, & oblationibus.* De Monachis etiam, regularibus sive religiosi, eorum statu, domibus, & capellis, variæ sæpe quæstiones ad audientiam Ecclesiasticam deduci solent. *Monachi* dicuntur, non a $\mu\omicron$ & $\alpha\chi$, ut Azo tradidit, quod soli sint coram mundo tristes: sed ex eo, quod solitudinariam vitam agant, & certæ regulæ, &

C

reli-

religioni sese obstrinxerint & Ecclesie
 sese veluti servos addixerint. Secta
 summa & primaria quatuor numerantur
 enim sunt *Cænobita*, Alii *Anchora*
Eremita, alii *Curovagi*, *circumcellani*
incerta instabilique sede hinc inde
 Qui rursus in infinitos abeunt ordines
 regulis & observationibus distinctos.
 & *Regulares*, *Canonici*, & *religiosi* quos
vocantur. Qui a suis authoribus ut plerumque
 denominantur. Horum superior &
 ctus, nonnunquam *Abbas*, quandoque
mandrita, quandoque *Archimonachus*,
 doque etiam *Cænobiarcha* appellatur.
 tus eorum duplici potissimum modo
 rari potest, quoad acquisitionem sive
 nem, & acquisiti sive adepti, retentionem
 legitimam & gestionem. Acquiritur
 Monachalis, sive (quod idem est) *Monachalis*
 fiunt, aut paterna devotione, aut propria
 propria, expressa vel tacita, aut voto
 vel simplici. *Ex paterna devotione*
Monachus, cum pater filium impuberem
 nasterio offert: isque pubes factus, post
 probationis inde egredi rursus nolit. *Ex*
propria professione fit Monachus, qui sese
 cuius ordinis & religionis regulæ & obser-
 tia, vel expresse, vel tacite, obligat
 stringit. *Expressa obligatio sive professio*
 quæ expressis, & ad voluntatem profi-

cognoscendam, aptis & accommodis verbis fit, ad hunc fere modum, ut scilicet novus religiosus professurus, pubes vel coram Abbate, Priore, alteriusve nominis praelato, vel coram simplici etiam Monacho, vel Religioso, a praelato mandatum habente, ejus religionis, quam ipse sibi delegit, promissionem accipiente, conventu presentia promissionem faciat, scilicet, se Deo, & sanctis ejus, & praelato promittere, quantum auxilii sibi Deus concesserit, operam navaturum, ut castitatem & continentiam, pro imbecillitate humana servet inviolatam, ut praelato obedientiam & observantiam, ex ipsius regule preceptis debitam, praestet, & patrimonii abdicacionem faciat: scriptura & attestacione interveniente, qua in casu abnegationis, enixa profitentis voluntas demonstrari possit. *Tacita promissio est*, si quis gestu & habitu profitendi voluntatem declaret: veluti, si quis ultra probationis tempus, in monasterio manserit, vel habitum, sive is novitiis & professis, communis sit & indistinctus, sive professorum proprius & distinctus, post annum probationis elapsum retinuerit. Is quoque qui *votum de ingressu religionis alicujus*, compositionis & deliberato animo fecit, ut Monachus fiat, & votum impleat, cogendus erit: adeo quidem, ut etiam si post votum, praelaturam fuerit consecutus, Domino tamen pro-

C 2

missa

missa reddere sit compellendus. Etho-
 tum hoc in proposito duplex, aliud in
 aliud solenne. *Simplex* est nuda pro
 nulla professione, neque expressa, nec
 cita, munita. *Solenne* contra est pro
 non nuda, sed professione aliqua vel ex-
 pressa, vel tacita, munita & vestita. Porro
 Monachalis, supradictum ad modum
 acquisiti & adepti, possessio, retentio,
 usque legitimus, consistit in observatione
 Statutorum *ἢ διατάγμων* quae
 fere sunt ista. Votum castitatis, paupertatis
 & obedientiae, Abdicatio proprietatis vel
 trimonii, Silentium certo loco & tempore
 praestandum, Abstinencia carnum certo
 tempore, Habitus & vestitus suo ordini & profes-
 sioni decens & conveniens, & ut a Cameracensi
 lineis indusiis abstineant. Ut in claustris
 monasteriis suis perpetuo sese contineant,
 extra illa evagentur. Ne sint otiosi unquam
 sed semper honesto operi intenti. Ut
 omnibus actibus civilibus & secularibus
 cum consensu praelati sui, prorsus abstinere.
 De capellis Monachorum, & aliis religio-
 sis domibus, ad pium usum deputatis, sunt
 Xenodochia, Orphanotrophia, Brephotrophia,
 Nosocomia, & Gerontocomia, quae
 constituitur, ut juxta Ecclesias parochiales
 construuntur, & jurisdictioni & visitationi
 Episcopi, in cuius territorio sive diocesi

sunt, subjiciantur, nisi vel speciali privilegio, vel legitima præscriptione, a jurisdictione ejus exempta probentur. Hinc dantur *Tituli* 31. *de Regularibus & transeuntibus ad religionem.* 32. *de conversione conjugatorum.* 33. *de conversione infidelium.* 34. *de voto & voti redemptione.* 35. *de statu Monachorum & Canonicorum regularium.* 36. *de religiosis domibus, ut Episcopo sint subiecta* 37. *de Capellis Monachorum & aliorum religiosorum.*

De jure etiam Patronatus Ecclesiastici, ut causa quoque mere Ecclesiastica, in judicio Ecclesiastico, gravissimæ sæpe quæstiones & contentiones moventur. Unde datur *Titulus* 38. *de Jure patronatus*, jus illud, quod competit patrono, vel ex novæ Ecclesiæ constructione & fundatione: vel ex ruinosa & collapsæ reparatione ac restauratione: vel ex indotata, quorundam bonorum & reddituum dotatione. Jus autem illud, quod ex his causis patrono acquiritur, in quatuor hisce consistit. 1. In præsentatione Rectoris Ecclesiæ vacantis, intra tempus legitimum, idonei, ab Episcopo Diocesano instituendi. 2. In patrocinio, advocatia, cura, tutela, protectione & defensione Ecclesiæ. Unde si institutum & ordinatum a diocesano, inutilem Ecclesiæ cognoverit, ut quia forte frugi non sit, sed dilapidator, bonorumque concoctor, vel ipse patronus, eum honesta conventionem rescere, aut Episcopo vel Judici competenti,

compescendum, recte denunciare potest. In necessario vitæ subsidio: nam si forte troni, vel filii eorum eo inopiâ redierint, ut auxilio aliorum indigeant, illi destitute, & pro temporis usu, ab eadem Ecclesia succurrendum erit. 4. In honore, ratione consensus, vel processus: nam vel confessoribus, vel procedentibus, atque urbem vel Ecclesiam, supplicationis gratia ambientibus Ecclesiæ ipsius Clericis primus eximiusque ordine locus patrono debetur.

Creberrimæ etiam quæstiones & contentiones, in iudicio Ecclesiastico gliscunt de *Contributibus sive pensionibus annuis*, quæ de personis Ecclesiasticis & præbendis, in recognitionem, non quidem dominiæ semper, sed quoad quædam etiam subjectionis alicujus, Ecclesiæ persolvendæ sunt: Item *de Exactionibus*, quæ iuxta aliquam causam, vel rationem personarum vel facultatum, vel negotii, vel alterius cuiusdam rei, extraordinarie Ecclesiæ pendendæ sunt collectæ, vectigalia, telonaria, pedagagia, Salinaria, & alia munera personalia, & patrimonialia: Item *de Procuracionibus*, hoc est sumptibus, qui Ecclesiæ, ejusdemque ministris & visitatoribus debentur: Item *de consuetudine Ecclesiarum & altarium*, quæ faciendæ sunt est a diocesano, aquæ benedictæ aspersio, Crismatis unctio, crucis erectio, orationibus & benedictionibus usitatis & consuetis.

Item, de Sacramentorum, Missæ, Eucharistiæ, Baptismi, Chrismatis, & aliorum, celebratione, administratione, consecratione, custodia, usurpatione sobria & modesta, effectu, necessitate, adeo, ut nemo in presbyterum ordinandus sit, qui non sit baptizatus: Item, de Reliquiis & veneratione Sanctorum, quæ non tam in cultu divino ipsis exhibendo, ἀποθεώσει, & canonisatione, quam imitatione consistit: Apostolo monente: Imitatores mei estote, sicut ego Christi: Item de observatione Iejuniorum, purificatione post partum, aliisque ritibus & ceremoniis, secundum morem & disciplinam Ecclesiasticam, servandis, vel non servandis: Item, de Ecclesiis novis adificandis, & veteribus ruinosis & collapsis, reparandis & restituendis, vel ex iis, quæ fabricæ deputata sunt, vel ex collatione beneficiorum, vel ipsorum potius parochianorum, qui sacramentis & sepultura, aliisque benedictionibus & ministeriis Ecclesiæ utuntur: Item, de Ecclesiarum, cœmeteriorum, religiosarum domuum, aliarumque rerum & personarum ad eas pertinentium, a communibus oneribus, exactionibus, & collectis variis & multiplicibus, tam Imperatorum quam Pontificum decretis & constitutionibus, religionis favore, datis & concessis immunitatibus. Quo ordine pertinent Tituli 39. de censibus, exactionibus & procurationibus. 40. de conse-

cratione Ecclesie & Altaris. 41. de celebranda
 Missarum & Sacramento Eucharistie,
 divinis officiis. 42. de Baptismo, & ejus
 43. de presbytero non baptisato. 44. de
 Eucharistia, Chrismatis, & aliorum Sacra-
 mentorum. 45. de Reliquiis, & veneratio-
 nibus. 46. de observatione jejuniorum,
 purificatione post partum. 48. de Ecclesiis
 edificandis vel reparandis. 49. de Immunitate
 Ecclesiarum, Cæmeteriorum, & rerum ad eas
 pertinentium. Et quia Clerici & Monachi
 quibus hic coniunctim, tantis privilegiis
 immunitatibus, Imperatorum & Pontificum
 decretis & constitutionibus, ut modo
 donati sunt, ut divinis ministeriis eo
 intendere possint. Ideo negotiorum
 secularium cura, distincte ipsis est inter-
 dicta, siquidem nemo, secundum Apostolum,
 litans Deo, secularibus negotiis se
 debet. Unde datur Titulus 50. & dicitur
*Ne Clerici vel Monachi, secularibus negotiis
 se immisceant.* Et tantum hic etiam de
 tertio.

Liber quartus

Titulos habet 21.

Superiori Libro de Actibus, gestis,
 & jure Clericorum, tam secularium,